

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שופטים

(חלק יט — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שופטים ז

ובסוג עדות זה, הפירוש ד"יקום
דבר" הוא, שע"י העדים נעשית מציאות
ה"דבר".

ב. עוד נפק"מ מן החילוק הנ"ל בין
"עדי ברור" ל"עדי קיום":

"עדי ברור", כיון שענינם הוא לברר
את הנעשה, הרי הם נכנסים בגדר
"עדים" (בעיקר) בעת הברור, היינו
כאשר באים ומבררים את הנעשה
ע"י ש"ממדין בבית דין; משא"כ עדי
קיום, כיון שענינם הוא לפעול את
הדבר עצמו (מעשה הקידושין), נמצא,
שבעת ראיית הדבר כבר חל עליהם
גדר "עדים".

ועפ"ז מבאר הגאון הרוגצובי⁸
הטעם על זה שעדי קידושין אין צריכין
חקירה ודרישה⁹:

חקירה ודרישה שייכת בסוג עדים
שגדר "עדות" חל עליהם (בעיקר)
בהיותם בבית דין ע"י הדיינים, ובזה
אמרינן דאין שם "עדים" עליהם עד
שהבית דין יחקרו וידרשו עדותן

א. בגדרי עדות – "על פי שנים
עדים גו' יקום דבר" – מצינו שני
סוגים:

א) "עדי ברור"². ולדוגמא³ – עדי
מלוה, שענינם הוא רק הברור באם
היתה הלואה, אבל ההלואה כשלעצמה
אינה תלויה בעדים, דאפילו היתה
ההלואה בלא עדים, חל על הלוה
החויב לפרוע חובו.

ולפי זה, הפירוש ב"על פי שנים
עדים גו' יקום דבר" הוא, שחזוק
והתאמתות ה"דבר" הוא ע"י העדים.

ב) "עדי קיום". ולדוגמא – עדי
קידושין, שעדותם היא חלק ממעשה
הקידושין⁴, דע"פ הדין⁵, אפילו (הן
האיש והן האשה מודים) קידוש האיש
את האשה, אלא שלא היה הדבר
במעמד עדים – קיימא לן ש"אין
חוששין לקידושין". היינו, שבלא עדי
קידושין לא הוי קידושין⁶.

(1) פרשתנו י"ט, טו.

(2) ראה קידושין סה, ב: לא איברו סהדי
אלא לשקרי.

(3) וראה צפע"נ שבהערה הבאה (ע' עדות)
עוד סוג בעדות – "שע"י הם דנים אותם והם
די"נ וכו", עיי"ש.

(4) ראה תומים ס' צ' סקיד"ד. ובארוכה בכ"ז
– צפע"נ כללי התוהמ"צ ע' עדות, עדי קידושין
(וש"נ). ועוד.

(5) קידושין שם. רמב"ם הל' אישות פ"ד ה"ו.
טוש"ע אה"ע סמ"ב ונ"כ שם.

(6) בקידושין שם איתא דלא אמרינן הודאת
בעל דין כמאה עדים דמי בקידושין משום דחייב
לאחריני – אבל ראה שו"ת צפע"נ שבהערה
ד' 8, ר"ל אם שניהם מודים שקדשה בפני עדים

במה"י כו", עיי"ש. וראה גם שו"ת חלקת יואב
דלקמן הערה 18. ואכ"מ.

(7) ומכ"ש סוג הנ"ל הערה 3 שכל ענינם הוא
"שע"י הם דנים אותם".

(8) שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א ס"ט (נעתק
בקיצור) בצפע"נ עה"ת פרשתנו י"ט, יח). כללי
התוהמ"צ שם ע' עדי קידושין (וש"נ). ועוד.
ולהעיר גם מתומים שם.

(9) ב"י לטור אה"ע ס' מב (אלא ששם הוא
מטעם אחר). רמ"א שם ס"ד. וראה שו"ת צ"צ
אה"ע ס"צ אות ב"ד. אנציקלופדי' תלמודית ע'
דרישה וחקירה ע' תרס"ג, וש"נ.

לכתחילה) עד לאחרי כדי דיבור, ולא אשתמיט בשום מקום חידוש זה.

ועל כרחק צריך לומר, דגם בשאר דברים נגמר המעשה תיכף לעשייתו¹³, אלא שבשיעור הזמן תתוך כדי דיבור יש לאדם העושה כח¹⁴ להתחרט¹⁵ ולבטל את המעשה, משא"כ במקדש ומגרש.

והביאור בזה: כיון שבקידושין (וגירושין) נפעל מעשה הקידושין ע"י העדים, הרי לאחר המעשה שוב אין ביכולת המקדש (והמגרש) לבטלו¹⁶, מאחר שהעדים הם שפעלו את מעשה הקידושין¹⁷. משא"כ בשאר דברים, כיון שבהם אין העדים פועלים את מציאות הדבר, אלא הוא נעשה רק ע"י בעל הדבר עצמו, הרי הוא יכול לבטלו בשיעור זמן תתוך כדי דיבור.

ד. כל הענינים שבנגלה דתורה מתאימים לאופן הענין כפי שהוא בפנימיות. ואם כן מובן, שכל הענינים הנ"ל בגדר עדות — (א) שני הסוגים ד"עדי קיום" ו"עדי בירור", (ב) זה

תחילה¹⁰; משא"כ בעדי קידושין וכיוצא בזה, שהם בגדר "עדי קיום", הרי התורה כבר עשאתן "עדים" בשעה שנעשה הדבר (הקידושין), ואין הם זקוקים לחקירה ודרישה בבית דין כדי להחיל עליהם שם "עדים", מאחר שכבר נעשו עדים בשעת הראיה.

ג. ע"פ הנ"ל, שהעדים הם חלק ממעשה הקידושין והם ה"מקיימים" את הקידושין — יש לבאר גם כן זה שבקידושין לא אמרנו "תוך כדי דיבור כדיבור דמי", כדאיתא בגמרא¹¹ — "והילכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ.. ומקדש ומגרש". דלכאורה, מהו החילוק בין "מקדש ומגרש" לשאר הדברים?

ומבאר על זה הר"ן¹², ד"בשאר מילי דלא דמיא כולי האי" מלכתחילה עושה האדם את הדבר על דעת שיוכל להתחרט תוך כדי דיבור, משא"כ "הני כיון דחמירי כולי האי, אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה", וממילא אינו יכול לחזור בו.

אבל ביאור זה דורש הסברה, דלפי זה — שבשאר דברים ליכא גמירות דעת עד לאחרי כדי דיבור — צריך לומר, שאין המעשה נגמר עד לזמן זה; וממילא, באם נתן אדם לחבירו במתנה דבר מאכל על-דרך משל, אסור על המקבל לאוכלו (על-כל-פנים

(13) והא דמי שקרע על חולה ומת תוך כדי דיבור דיצא ידי קריעה (נדרים שם) — י"ל עפ"מ"ש בתוד"ה והלכתא ב"ב שם, דהתם, לא פלוג רבנן". ובתוד"ה כי (ב"ק עג, ב): לענין קריעה הקילו.

(14) ראה תוד"ה והלכתא (ב"ב ונדרים שם) שהוא תקנת חכמים שיכול לחזור [אבל בנדרים שם מסיק התוס' דהוי דאורייתא]. וראה שד"ח כללים תי"ז כלל ט'.

(15) ראה צפע"נ להל' שבועות פ"ב הי"ז-יח (עפ"י ירושלמי דמאי פ"ז ה"ו).

(16) ראה שו"ת צפע"נ שם באופן אחר.

(17) בסגנון אחר: מכיון שע"י העדות גזרה התורה ד"יקום דבר" לא תקנו חכמים לבטל זה.

(10) והא דעדי ממוז א"צ חקו"ד הוא רק כדי שלא תנעול דלת כו' (סנהדרין ב, סע"ב ואילך. וש"נ).

(11) נדרים פז, א. ב"ב קט, סע"ב ואילך [ושם: וקידושין. ראה תוס' שם סד"ה חוץ. ר"ן נדרים שם].

(12) נדרים שם.

כן אין צריך „עדות גמורה“²⁴, עדות היא דוקא על „דבר הנעלם לגמרי“²⁵.

ותוכן הענין ברוחניות²⁶:

על זה שהקב"ה מחיה כל העולמות (בלשון הזוהר והחסידות: „ממלא כל עלמין“) – אין צריך ל„עדות“, כי זהו „דבר הנגלה“²⁷, דבשעה שיתבונן האדם באופן וסדר הנהגת העולם, יראה שישנה חיות אלקית המחיה את העולם, כמ"ש²⁸, „ומבשרי אחזה אלוקה“, ואמרו חז"ל²⁹, „מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו“. וכיון שענין זה מוכרח וברור ע"פ השכל [עד שאמונה זו ישנה אפילו בחסידי אומות העולם, כידוע³⁰], אין צריך על זה לעדות.

ואף על האמונה באלקותו יתברך שלמעלה מהעולם (בלשון הזוהר והחסידות: „סובב כל עלמין“) – אין צריך ל„עדות“. והטעם לזה, כי אף שמדריגה זו באלקות אי אפשר לתפוס בשכל המוגבל בהגבלות העולם, מכל מקום, השכל גופא מחייב את קיומו של אור אלקי זה שלמעלה מתפיסת השכל.

שעדי קידושין הם בגדר „עדי קיום“¹⁸, (ג) „עדי קיום“ נעשים עדים בשעת הראיה, ו„עדי בירור“ – בשעת ההעדאה בבית דין, (ד) במעשה הנפעל ע"י עדים („עדי קיום“) ישנו תוקף גדול יותר – ישנם גם כן בפנימיות הענינים.

דהנה, כתיב¹⁹, „אתם עדי נאום ה'“, ומצינו בזהר²⁰ שני פירושים בזה: (א) אלן אינון ישראל, (ב) אלן אינון שמייא וארעא דכתיב²¹ העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ.

ויש לומר, דשתי בחינות עדים אלו – ישראל ושמים וארץ – הם שני הסוגים בעדים, „עדי קיום“ ו„עדי בירור“, כדלקמן.

ה. בנוגע לעדות, מבאר אדמו"ר הזקן בארוכה²², שזה שייך דוקא „על דבר הנסתר ונעלם מעיני הכל“. אבל על „דבר הנגלה“ (אין שייך ו) אין צורך בענין העדות. ויתירה מזו: אפילו על דבר שלעת עתה אינו „נגלה“, אבל הוא „מילתא דעבידא לאגלוויי“²³ – גם

24) לשון המאמר ד"ה ויקם עדות שם. ובלקו"ת שם: לא הצריכה התורה עדות.

25) לשון המאמר הנ"ל.

26) ראה לקו"ת שם. שם ז, א ואילך. ד"ה ויקם עדות שם. וראה אוה"ת פרשתנו ע' תתמו ואילך (באופן אחר).

27) ראה ג"כ לקו"ת ואתחנן ד"ה וידעת (הא') וביאורו (ו, א ואילך). שם אמור לא, ב ואילך.

28) מה"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א. ובכ"מ. 28) איוב יט, כו.

29) מדרש שו"ט לתהלים קג, א. וראה ויק"ר ספ"ד. ברכות י, א.

30) ראה ס' הערכים-חב"ד ח"ב ע' אוה"ע ס"ב, וש"נ.

18) ולהעיר מהשקו"ט (ראה קצוה"ח ר"ס רמא. שו"ת חלקת יואב אה"ע ס"ו. ועוד) מנלן דעדי קידושין הם עדי קיום – והרי עדי קידושין ילפינן („דבר“, „דבר“) מממון (קידושין שם), שהם עדי בירור?

19) ישע"י מג, י. שם, יב („ואתם גו"ו").

20) ח"ג פו, א. וראה ביאוה"ז (בהוספות). ס' הלקוטים ערך עדות.

21) נצבים, ל. יט.

22) לקו"ת פקודי ד, סע"א ואילך. וראה ג"כ ד"ה ויקם עדות הש"ת פ"א. ועוד.

23) ר"ה כב, ב. וש"נ.

דלאחרי שהשכל מכריח שישנה החיות האלקית המתלבשת בעולם, אזי הוא מגיע לידי הכרה ש"לא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהוים ממנו"³¹, וישנן מדריגות באלקות שהם למעלה מהעולם (והשכל)³².

ולכן, גם על מדריגה זו אין שייך ענין העדות, דהגם שאין זה "דבר הנגלה" (כי אי אפשר לתפוס זאת בהשגה), מכל מקום הוא בגדר "מילתא דעבידא לאגלויי", כיון שזהו ה"למעלה מן השכל" המוכרח מצד השכל גופא.

וענין ה"עדות" הוא דוקא על עצמותו יתברך שלמעלה גם מ"סובב כל עלמין", ואין הוא בגדר השכל כלל, דכיון שעצמותו יתברך הוא "דבר הנעלם לגמרי" – יש כאן שייכות (וצורך) לענין העדות, בכדי לגלות עצמותו יתברך (בדוגמת עדות כפשוטה, שענינה הוא להעיד אודות "דבר הנעלם לגמרי" ולגלותו) – ובוזה ישנם שני אופני העדות הנ"ל:

(א) "עדי בירור": בכריאה עצמה נקבעה מציאות של "עדים", המורים על (ומגלים את) כח האיין-סוף שיטנו בכריאה – שמים וארץ, כידוע³³ שנצחיות השמים וכל צבאם (ש"קיימים באיש") והארץ וכל צבאה (ש"קיימים

(34) כי אמיתית ענין הא"ס הוא רק בעצמותו ית' (ד"ה יולך תרס"ו – ע' קס"ח). וראה לקו"ש שם בשוה"ג להערה 19. ושם, דצבא השמים (שבהם הוא עיקר ענין הנצחיות – קיימים באיש) מבטא הענין ד"אין סוף" שבעצמות, וצבא הארץ – הענין ד"אין לו תחלה" (המתבטא בהכח להוות יש מאין), עיי"ש.

(35) שגם הם מושרשים בעצמותו ית', ולכן נק' ג"כ "עדות" – ראה לקו"ת פקודי ד, ב ואילך. ד"ה ויקם עדות שם. (36) בראשית א, כח.

(37) ראה רא"ש כתובות (פ"א סי"ב) שלכן לא תקנו בברכת קידושין הלשון "לקדש את האשה" (וראה בהגה"ה שם). ובגליון מהרש"א לש"ך יו"ד סכ"ח סק"ה – שלכן אין מברכין שהחיינו על קידושי אשה. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 174 ואילך – בבאיור מרז"ל (שבת קי"ח, ב), מימי לא קרית... אלא לאשתי ביתי".

(38) ראה בארוכה המשך שמח תשמח ע' 5 ואילך (סה"מ תרנ"ז ע' קעז ואילך). וראה לקו"ת שה"ש מ, א (בנוגע לכח זה בבנ"י).

ולכן, גם על מדריגה זו אין שייך ענין העדות, דהגם שאין זה "דבר הנגלה" (כי אי אפשר לתפוס זאת בהשגה), מכל מקום הוא בגדר "מילתא דעבידא לאגלויי", כיון שזהו ה"למעלה מן השכל" המוכרח מצד השכל גופא.

וענין ה"עדות" הוא דוקא על עצמותו יתברך שלמעלה גם מ"סובב כל עלמין", ואין הוא בגדר השכל כלל, דכיון שעצמותו יתברך הוא "דבר הנעלם לגמרי" – יש כאן שייכות (וצורך) לענין העדות, בכדי לגלות עצמותו יתברך (בדוגמת עדות כפשוטה, שענינה הוא להעיד אודות "דבר הנעלם לגמרי" ולגלותו) – ובוזה ישנם שני אופני העדות הנ"ל:

(א) "עדי בירור": בכריאה עצמה נקבעה מציאות של "עדים", המורים על (ומגלים את) כח האיין-סוף שיטנו בכריאה – שמים וארץ, כידוע³³ שנצחיות השמים וכל צבאם (ש"קיימים באיש") והארץ וכל צבאה (ש"קיימים

(31) לשון אדה"ז – תו"א מג"א צ"ב, ב לקו"ת שה"ש ה, א [אלא ששם – על עצמותו ית' שלמעלה גם מסובב].

(32) כידוע בענין מבין דבר מתוך דבר – סה"מ ע"ת בתחילתו. ובכ"מ.

(33) ראה מו"נ ריש ח"ב. ס' החקירה להצ"צ (בתחילתו. שם קא, ב ואילך) ונ"נ. ד"ה תקעו תש"ז. ועוד. וראה לקו"ש ח"ה ע' 97-98 הערות 19, 21. וש"נ.

ישראל את התורה – אזי „שקטה“, היינו שמתן תורה פעל קיום ותוקף במציאות העולם.

ולכאורה אינו מובן: הלא מציאות העולם היא גשם וחומר, המעלימים (עולם מלשון העלם⁴⁴) על אלקות, ומתן תורה פעל חלישות בהעלם זה שמצד העולם ומיעט גסות העולם, וכמאמר חז"ל⁴⁵ – „כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח כו' העולם שותק כו' – ומטעם זה, דוקא לאחרית מתן תורה ישנה היכולת להמשיך קדושה בדבר גשמי, כידוע⁴⁶. ואם כן, איך אפשר לומר שלאחרי מתן תורה ניתן תוקף במציאות העולם?

הן אמת ש„התנה הקב"ה עם מעשה בראשית .. אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו“⁴² – אבל לכאורה זהו רק ענין נוסף על עצם מציאות העולם, בדוגמת תנאי שהותנה על מעשה מסוים (נתינת מתנה וכיוצא בזה), שהתנאי הוא דבר נוסף על המעשה עצמו⁴⁷.

ואפילו זה שכוונת הבריאה היא

היינו, שע"י הקידושין נעשית המשכת האינסוף בעולם הזה התחתון – והדבר בא לידי ביטוי גם בפשטות הענינים, שעדי קידושין הם בגדר „עדי קיום“.

ו. אבל עדיין צריך להבין: כיון שהשמים והארץ מגלים את כח האין-סוף בבריאה – מהו תוכן הפעולה והחידוש שע"י „עדי קיום“, נשמות ישראל, בהמשכת עצמותו יתברך למטה?

והביאור בזה בכללות:

הן אמת שהשמים והארץ „מעידין“ על כח האינסוף בעולם, אבל אין זה באופן המורה שהעולם אינו מציאות לעצמו כלל³⁹ והוא בטל לגמרי לאין-סוף ב"ה; החידוש והיתרון דנשמות ישראל הוא, שהם פועלים (ע"י תורה ומצוות) שיהיה גלוי אשר „אין עוד מלבדו“⁴⁰, היינו, שהעולם מאוחד⁴¹ בתכלית עם עצמותו יתברך.

ז. להבהרת הענין יש להקדים מאחז"ל⁴² על הפסוק⁴³, „ארץ יראה ושקטה“ – „בתחילה יראה ולבטוף שקטה“: קודם מתן תורה היתה הארץ במצב של „יראה“ (לקיומה), המורה על חלישות מציאותה; ולאחרי שקבלו

(44) לקו"ת שלח לו, ד. ביאורו להצ"צ ע' שנה. ועוד.

(45) שמו"ר ספכ"ט.

(46) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. ח"ה ע' 88 ואילך (ועוד). וש"נ.

(47) ואף שבאם לא יתקיים התנאי מתבטל המעשה מעיקרא [וראה בארוכה – לענין התנאי דקרי"ס (לאיתנו – לתנאו, לתקפו) – לקו"ש ח"ו שיחה א' לפ' בשלח] – מ"מ, ה"ז כמו דבר שני המבטל את המעשה [ולא עיר מרמב"ם הל' גירושין פ"ח הכ"ב ובמ"מ שם, שביטול התנאי הוא שגורם שהמעשה יתבטל. ואכ"מ].

(39) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה (דלעיל הערה 33. וש"נ) דכח הא"ס הפועל נצחיות הנבראים אינו מתלבש בפנימיותם, ולכן מצד ענינם הם – הם נפסדים, עיי"ש.

(40) ואתחנן ד, לה.

(41) כידוע בענין „א"ל עולם“ ולא „א"ל העולם“ – ראה לקו"ת תבא מג, ג. המשך תער"ב ח"א פקל"ג. ועוד.

(42) שבת פח, א. ע"ז ג, א.

(43) תהלים עז, ט.

גשמיות וחומריות העולם⁵¹.

ומטעם זה מצינו בכמה מקומות בדיני התורה, שהעיקר הנוגע לנו הוא כוונת הדבר ולא גשמיותו וחומריותו. ולדוגמא, הא דקיימא לן⁵² ש"המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפילה לו"; היינו, דאף שבכלי הגשמי יש שיעור הוצאה (ואילו היה מוציאו בפני עצמו לרשות הרבים, היה חייב על ההוצאה) – מכל מקום, כיון שכוונת ההוצאה לרשות הרבים היא בשביל האוכלין, מתבטלת מציאותו הגשמית של הכלי ונעשית טפילה אל הכוונה, שהיא האוכלין, עד שהכלי נחשב לחלק מהאוכלין; ומאחר שהאוכלין הם פחות מכשיעור, גם הכלי הוא פחות מכשיעור (אף שמצד מציאותו הגשמית יש בו שיעור).

ט. כל ענין בפנימיות התורה ישנו (על-כל-פנים ברמז) גם בנגלה דתורה. ועל-דרך-זה מצינו הענין הנ"ל (שכל מציאות העולם היא התורה וישראל) בכמה מקומות בנגלה, על-כל-פנים ברמז, ולדוגמא בדברי התוס':

הלכה היא, שכשם ש"אין שורפין קדשים ביום טוב"⁵³ (כיון שזהו רק "צורך גבוה" ולא "צורך הדיוט"), כך אין שורפין תרומה טמאה ביו"ט⁵⁴.

51 וראה סהמ"צ שם (בסוף הפרק) בשם הרמב"ם: שהמציאות של הנבראים הנראה לנו אינו אמתת מהותן. . . שהמציאות אמיתי שלו הוא בעודו במחשבת הבורא ית'. עיי"ש.

52 משנה שבת צג, סע"ב. רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

53 שבת כד, ב. וש"נ.

54 שבת שם.

„בשביל התורה ובשביל ישראל“⁴⁸ – הרי הוא גם, לכאורה, ענין נוסף על הבריאה עצמה, שהבריאה היא „בשביל“ דבר אחר, אבל אין זה שמציאות הבריאה גופא היא התורה וישראל.

ועפ"ז נמצא, לכאורה, שבנוגע למציאות העולם גופא – פעל מתן תורה חלישות במציאות זו, ולא תוקף.

ח. והביאור בזה:

ענין זה, שאצל בשר ודם כוונת ותכלית הפעולה והפעולה גופא הם שני ענינים נפרדים, הרי זה משום שאצלו ה"כח" חסר „פועל“⁴⁹ – היינו, שה"כח" וה"פועל" אינם מהות אחת (ועל-דרך-זה ה"כוונה" בפעולה היא דבר נפרד מהפעולה); משא"כ אצל הקב"ה „אין כח חסר פועל“⁴⁹, ולכן, כל מציאות ה"פועל" היא ה"כח". ועל-דרך-זה בנוגע ל"כוונה" שבבריאה, שכיון שכוונת הבריאה היא „בשביל התורה ובשביל ישראל“ – הרי התורה וישראל הם מציאותה האמיתית⁵⁰, ולא

48 אותיות דרע"ק ב'. לקח טוב ופרש"י ר"פ בראשית. וראה תנחומא באבער שם יוד. ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

49 ראה פרדס שי"א פ"ג – הובא ונת' בסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א. המשך תרס"ו ע' ה ואילך. קלט ואילך [וראה בהוספות שם ע' תרד ואילך (בהוצאת תשל"ו). ובהוצאת תנש"א – ע' תרנט ואילך]. ד"ה שובה, ולקחתם תרע"א.

50 „בשביל התורה כו" אינו ענין נוסף על הבריאה כ"א זהו ענינה של הבריאה גופא. וראה לקו"ש שם ע' 93. ועוד.

ומ"מ צ"ל התנאי כו" עם מע"ב – כי לגבי הנבראים, מצד ענינם הם, מציאות הבריאה וכוונתה הן ב' דברים, כדלקמן ס"י.

התורה ובשביל ישראל", לא נתחדש בשעת מתן תורה, אלא זו היתה כוונת הבריאה מתחילתה, דתיכף ברגע הבריאה זו היתה כל מציאותה. ואם כן, מהו החידוש דמתן תורה, שמחמתו דוקא אז נעשה העולם במצב של "שקטה"?

והביאור בזה: זה שכל מציאות הבריאה היא רק ה"כוונה" שבה, הרי זה כפי שהדבר הוא מצד למעלה, מצד הקב"ה, כיון שלגביו "אין כח חסר פועל" (כנ"ל ס"ח); אבל מצד הנבראים (שלגביהם "כח חסר פועל") אין ניכר ונרגש ענין זה שכל מציאות העולם היא אלקות⁵⁹.

תכלית הכוונה הרי היא, שיומשך ויתגלה בבריאה, מצד העולם גופא, שכל מציאותה היא התורה וישראל, ואז תהיה מציאות העולם מאוחדת באלקות בגלוי (גם מצד העולם).

וזהו שדוקא במתן תורה נתקיים "ארץ .. שקטה": קודם מתן תורה, הרי מצד העולם גופא לא היה נראה וניכר בגלוי שייכותו לתורה וישראל, ולכן היתה גשמיות העולם בתוקף [על־דרך כלי בפני עצמו, ששיעור ההוצאה נמדד ע"פ חומר הכלי, כנ"ל ס"ח]; אבל במתן תורה ניתן הכח לגלות בעולם, ומצד העולם, את מציאותו האמיתית – ולכן אז "שקטה".

יא. ע"פ כל הנ"ל יובן גם החילוק בין ה"עדות" דשמים וארץ ל"עדות" דנשמות ישראל:

(59) כי זה שאין כח חסר פועל – הרי הפועל הוא במדר' הכח (ראה במקומות שבהערה 49). וראה לעיל הערה 51.

והקשו בתוס'⁵⁵, דכיון שהנאה משריפת תרומה מותרת היא, אמאי לא התיירו שריפת התרומה על־מנת "(להסיקו) תחת תבשילו", שיש בזה "צורך אוכל נפש"? ותירצו בתוס'⁵⁶: "הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה, בטל ליה צורך הדיוט אצל צורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה".

ובפשט הדברים – תירוץ זה דורש הסברה: מהיכא תיתי דיבטל "צורך גבוה" את "צורך הדיוט"?

אבל ע"פ הנ"ל יובן: כיון שמציאותם האמיתית של כל עניני העולם היא התורה וישראל, הרי בשעה שמשתמשים בדבר ע"פ כוונתו ותכליתו ע"ז שמקיימים בו מצוה, "מסתלקת" ומתבטלת⁵⁷ מציאותו החיצונית של הדבר, ואזי אין כאן אלא פנימיות מציאותו ותכליתה, שהיא המצוה. ועל כן, כיון שהכוונה והתכלית דשריפת התרומה היא "צורך גבוה", בטל ממילא "צורך הדיוט" שבזה⁵⁸.

י. אבל ע"פ יוקשה לאידך גיסא (ועל־דרך הקושיא דלעיל ס"ו): ענין זה, שכוונת הבריאה היא "בשביל

(55) ד"ה לפי (שבת שם). ד"ה לא (פסחים מו, א) ד"ה ועל (ביצה כז, ב).

(56) ביצה שם. וראה תוס' שבת ופסחים שם בסגנון אחר קצת.

(57) ע"ד ביטול שיעור הכלי הנ"ל (ס"ח).

(58) ע"פ המבואר בפנים יש לתרץ מה שהקשה בתוס' ביצה שם, מצליית פסחים ד"ה הכי דחיא יו"ט הא אית ב' צורך גבוה כי אם צלי אש" – כי מכיון דפסח "לא בא מתחילתו אלא לאכילה" (משנה פסחים עו, ב), נמצא, דאכילת הפסח היא ה"כוונה" של הצלי, ולכן אינה מתבטלת מפני ה"צורך מצוה" דצלי.

יב. ובוה יש לבאר גם כן החילוק הנ"ל (ס"ב) בין „עדי קיום” ל„עדי בירור” [ש„עדי קיום” נעשים בגדר „עדים” בשעת ראייתם, ו„עדי בירור” – רק בשעת הגדת העדות בבית דין], בפנימיות הענינים:

ה„עדות” דשמים וארץ עצמם אינה מגלה וממשיכה את עצמותו יתברך בעולם, שהרי השמים וארץ הם חלק מהעולם, מלשון העלם] – דזה שכח האין־סוף מתבטא בשמים וארץ, אין זה מצד מציאותם הם, אלא מצד אלקותם⁶⁶, ורק שיש בכח ישראל לראות בזה את כח האין־סוף – ולכן, גם לאחרי העדות נותרת בחינת עצמותו יתברך „דבר הנעלם לגמרי”.

ושלימות ה„בירור” והגילוי תהיה דוקא לעתיד לבא, כאשר יגיע העולם אל תכלית שלימותו, בשעה שיקויים היעוד „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו”⁶⁷, וכח האין־סוף שישנו בשמים וארץ יתגלה גם בראיית כל בשר.

משאכ ב„עדות” דנשמות ישראל הרי זה להיפך: ענין זה שישראל ממשיכים עצמותו יתברך ע”י עבודתם נפעל בשלימותו תיכף בעת עשיית המצוה כו; אלא שהמשכה זו, שנשלמה

כיון ש„נתאוו הקב”ה להיות לו דירה בתחתונים”⁶⁰ – והרי „דירה” קאי על המשכת עצמותו יתברך⁶¹ – בודאי נתקיים הדבר בפועל (על־דרך מה שנתבאר לעיל ס”ח) ואכן ישנה „דירה” לעצמותו יתברך בתחתונים⁶², והענין בא לידי ביטוי⁶³ (גם) בנצחיות השמים והארץ כו המורה על כח האין־סוף שישנו בבריאה (כנ”ל בארוכה).

אבל לאידך גיסא, כיון שזהו רק מצד „למעלה”, הרי זה באופן שהשמים והארץ הם ענין בפני עצמו הנפרד מכח האין־סוף.

וכדי שתתמלא הכוונה שה„דירה” לעצמותו תהא גם מצד הנבראים עצמם, צריכה להיות עבודת התורה ומצוות דנשמות ישראל, שע”ז הרי הם פועלים חידוש זה, שה„דירה בתחתונים” תהא מצד התחתונים גופא⁶⁴.

[וזוהי גם כן ההסברה בפנימיות הענינים בזה ש„עדי קיום” פועלים תוקף חדש במעשה עצמו (כנ”ל ס”ג): ע”י ה„עדות” דישאל נפעל תוקף⁶⁵ בריאה – „שקטה”, כנ”ל בארוכה].

(60) תניא רפ”ו. מתנוחמא נשא טז. ועוד.

(61) אוה”ת בלק ר”ע תקקצו. המשך תרס”ו

בתחילתו (ס”ע ג.) ובכ”מ.

(62) להעיר מד”ה איכה תשל”א פ”ב (סה”מ מלוקט ח”א ע’ קב. וראה סה”מ עת”ר ע’ רטז): עולם על מילואו נברא, פירוש . . שנברא באופן שיהי מוכשר וראוי לגילוי אור דעיקר שכינה כו.

(63) להעיר מהמשך תער”ב ח”א פ”ס בענין

„וכל קומה לפניך תשתחוה”.

(64) ראה בארוכה לקו”ש ח”ב ע’ 73 ואילך

ובהערות שם.

(65) וגם בנוגע לאלקותו ית’ ישנו הענין

ד„יקום דבר” כביכול, כמרזל [ספרי ברכה לג, ה. מדרש תהלים באבער כג, ב. הובא ונת’ באוה”ת נ”ך (ע’ קפב) – עה”פ (ישעי’ מג, יב) „ואתם עדי נאום ה’ ואני א־ל”], „כשאתם עדי אני א־ל וכשאין אתם עדי אין אני א־ל”. ולהעיר ג”כ ממרזל (איכ”ר א, ו) „מוסיפין כח בגבורה של מעלה”. ועוד כיו”ב.

(66) ראה בהנסמן לעיל הערה 39.

(67) ישעי’ מ, ה. וראה לקו”ש ח”ט ע’ 63

(וש”נ) שהפירוש בזה הוא, שהראי תהי’ (לא מצד הגילוי ד, פ”ה ה”,” כ”א) מצד הבשר גופא, עיי”ש.

כבר בזמן הגלות, תתגלה לעתיד לבוא⁶⁸.

יד. וענין נוסף בזה:

מאחר שכל מציאות העולם היא, כנ"ל, ה"כוונה" שבו – התורה וישראל, ובשעה שכוונה זו באה לידי גילוי מתבטלת המציאות החיצונית של העולם –

הרי ההוראה מזה היא, שבשעה שאיש ישראל הולך לקיים מצוה, אין לו להתחשב בשום ענין, לא במציאותו הוא ולא במציאות ענינים אחרים – כי כשעסקו של האדם הוא במצוה, בטלים כל הדברים החיצוניים שביכלתם להעלים על המצוה, ואין כאן אלא מציאות המצוה.

והרגש זה בא מצד ענין ה"עדות" שבנשמה:

מצד טעם ודעת ("ממלא כל עלמין"), ואפילו מצד בחינה שלמעלה מטעם ודעת, אלא שיש לה שייכות לטעם ודעת ("סובב כל עלמין") – ישנו מקום למציאות הנבראים;

ודוקא מצד העבודה דעצם הנשמה (הקשורה בעצמותו יתברך) יכול להיות נרגש – ואכן נרגש – אצל איש ישראל, שכל מציאות העולם היא אלקות (תורה וישראל).

(משיחות ג' ניסן תשי"א, ש"פ שלח תשל"ו,

ש"פ וישב תשל"ז)

יג. כשם שענין ה"עדות" ישנו למעלה, על-דרך-זה ישנו הענין בעבודת האדם:

ישנה עבודה שע"פ טעם ודעת, וזהו "דבר הנגלה" והברור שצריך לעסוק בעבודה זו; ולמעלה מזה היא העבודה שלמעלה מטעם ודעת – העבודה שבבחינת מסירת-נפש. אבל גם עבודה זו אפשר שתהיה שלא באופן של "עדות", להיותה מוגבלת בהגבלות השכל, היינו שהמסירת-נפש היא מדודה רק ע"פ דיני השלחן-ערוך⁶⁹, ועל כל דבר עורך האדם חשבון לעצמו אם מחוייב הוא ע"פ שו"ע למסור את נפשו.

והעבודה הכי נעלית היא, שמצד ההתקשרות דאיש ישראל בעצמותו יתברך (מצד עצם הנשמה), מסירת נפשו היא בלי שום הגבלות וחשבונות⁷⁰ – ועל עבודה זו נאמר "אתם עדי", דע"י עבודה זו "מעידין"

(68) שזהו הביאור במשארז"ל (אבות פ"ד מי"ז), "יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב" – כי לעת"ל יהי רק גילוי המשכת העצמות שנעשה ע"י עשיית המצות בעוה"ז (ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך. ושי"ן).

(69) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה. טושו"ע יו"ד סקנ"ז. וני"כ שם.

(70) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1072 ואילך. ועוד.

